

نوشته : دکتر جمشید نبوی

«نظری به نوشته های اساسی لنین»

جهت درك هرچه بیشتر اندیشه سیاسی لنین لازم است كه نوشته های اصلی وی در این زمینه بررسی شود زیرا قبل از رسیدن بقدرت بمدت بیست و پنج سال تنها اسلحه مبارزه لنین قلم و سخن بود .

آثار لنین در شوروی تاکنون ۵ بار تجدید چاپ شده است آخرین مجموعه در سال ۱۹۶۷ بالغ بر ۵۵ جلد و ۹۰۰ موضوع مختلف منتشر شد^۱.

از این میان میتوان چند کتاب را بعنوان نوشته های اصولی فلسفه لنینیزم برگزید^۲.

1- Lenine

Oeuvres completes – 4° edition en Francais

Gosisdats – Moscou – 1967

2- Lenine pg. 499_524 طبق نظر

Gerard Walter

Albin Michel – Paris – 1971

۱- «چه کسانی دوست مردم هستند؟»

- وچگونه با سوسیال دمکراتها مبارزه مینمایند ۱۸۹۴
- طی مدتی که لنین از دانشگاه اخراج گردیده و در ملک خانوادگی خود نزدیک شهر سامارا میزیست ، بامحافل نوظهور مارکسیست تماس برقرار ساخت . در این محافل رهبر آینده شوروی با نهضت پوپولیست مقابل گردید و سعی نمود علیه تزه‌های آنان مبارزه کند . بدین منظور کتابی نوشت که حاوی رموز عمده ذیل است .
- ۱- نمایندگان طبقه کارگر با فلسفه سوسیالیزم علمی مارکس آشنا شوند.
  - ۲- طبقه کارگر جهت مبارزه بادشمنان خود باید سازمانهای قوی ایجاد کند ،
  - ۳- مبارزه اقتصادی کارگران علیه نظم استبدادی تزار باید به مبارزه سیاسی آگاهانه تبدیل گردد .
  - ۴- طبقه کارگر روسی با همکاری پرولتاریای ممالک دیگر باید قدرت را در روسیه بدست بگیرد .

۲- پیشرفت کاپیتالیزم در روسیه ۱۸۹۹

لنین بمدت سه سال با تمام فعالیتهای سیاسی متعدد و ممنوع محکوم بتبعید در سبیری گردید . تبعید در این زمان هنوز آن مفهوم مخوف دوران استالین را نداشت . زندانیان در محدوده تعیین شده‌ای با آزادی کامل بزندگی عادی خود ادامه می‌دادند و اجازه هرگونه فعالیت غیر سیاسی را داشتند .

لنین از آزادیهای موجود نهایت استفاده را کرد . (ازدواج او در همین دوران صورت گرفت) او اقدام بنوشتن کتابی نمود که موضوع آنرا ازمدت‌ها پیش در مغز خویش پرورانده بود . در این کتاب لنین تاریخ مختصری از نظم سرمایه‌داری روسیه را با دید خاص مارکسیستی بررسی نمود و این پدیده نوظهور روس را با تاریخ کاپیتالیزم اروپای غربی مقایسه کرد .

اهمیت کتاب مذکور این است که میتوان آنرا از معدود آثار علمی ، بمفهوم واقعی کلمه ، محسوب نمود . زیرا هدف از تألیف آن تحقیق درباره تاریخ معاصر روسیه بود و برخلاف نوشته‌های پیشین یابمدی جهت اثبات فرضیه خاص و طرفداری از آن مخصوص تألیف نشده بود و لذا از نظر لنینیست ها بمفهوم يك اثر اسنادی مورد توجه قرار نگرفت . لیکن بعد از جنگ دوم جهانی اهمیت این کتاب آشکار می‌گردد .

۳- «چه باید کرد» ۱۹۰۲^۱

آنگاه که سخن از نوشته‌های لنین بمیان می‌آید، کتاب «چه باید کرد» را بعنوان کتاب مقدس لنینیسم معرفی می‌کنند حقیقت اینست که اگر چه بسیاری از تخرهای مهم سیاسی وی را میتوان در این کتاب یافت ولی برای شناخت فلسفه سیاسی لنین نمیتوان تنها بان اکتفا کرد لنین این کتاب را درسی سالکی هنگام اقامت در سوئیس نوشت. و هدفش آگاهانیدن مردم و نتیجه‌گیری از تاریخ جدال نهضت انقلابی روسیه بود. البته علت نهائی آن بود که میان رهبران نهضت های انقلابی که در اروپای غربی بحالت تبعید بسر میبردند) هماهنگی ایجاد شود و خط مشی و تاکتیک آتی انقلاب روسیه روشن گردد.

لنین بشکست کلیه فعالیت‌های نهضت‌های انقلابی که تا آن زمان حادث شده بود آگاهی داشت و لذا میخواست توسط این کتاب راه حل جدیدی جهت کسب قدرت ارائه دهد و آن را به اطلاع هم‌زمان خود برساند.

نکات اساسی این نوشته مهم لنین را میتوان بشرح زیر خلاصه کرد: ۲

- ۱- تنها تئوری انقلابی برای نیل بهدف کافی نیست بلکه باید آنرا با عمل توأم کرد
- ۲- باید بهر وسیله توده را بطرف عقاید سوسیالیست جلب نمود.
- ۳- جهت آگاهانیدن طبقه کارگر باید سازمان قوی و ثابت انقلابی بوجود آورد.
- ۴- متشکلین این سازمان باید انقلابیون حرفه‌ای باشند که حیات خود را وقف بشمر رساندن انقلاب کرده‌اند.

انتخاب این افراد باید از میان طبقه کارگر صورت گیرد و با آموزش صحیح طرز تفکر روشنفکرانه و اقدام عملی را باید به آنها آموخت. سازمان باید حتی الامکان کوچک و محدود و در عین حال موثر باشد تا نظارت مقامات انتظامی تزار بر آن مشکل باشد.

- ۵- رهبران سازمان باید از میان مبلغین Militant برگزیده شوند.
- ۶- اصل هادی سازمان رد دموکراسی و بحث آزاد بجهت نیاز بانضباط و استبداد داخلی میباشد.

تا سرحد امکان سازمان باید سری باشد.

این نوشته لنین در واقع اساسنامه حزبی بود که بعداً بنام کمونیست معروف شده و در تمام مبارزات سیاسی علیه تزاریزم و برپایه نظریات این کتاب رفتار شد.

1- Oeuvres Completes-op. cit-Vol. 5

2- Lenine et le Léninisme

A. Mayer

Paris-1986

درحقیقت لنین علت ضعف نهضت‌های انقلابی قبلی را درعدم وجود هماهنگی سازمان فرقه‌های سوسیالیست میدانست ولذا سعی نمود بادر نظر گرفتن موقعیت وروال اندیشه مردم روسیه سازمانی بوجود آوردکه عاری ازاشکالات مذکور باشدوتاریخ روسیه نمایشگر واقعیت بینش سیاسی لنین بود .

۴- يك قدم بجلو دو قدم بعقب: ۱۹۰۴

حزب سوسیال دموکرات کارگران روس از بدو تأسیس خود در سال ۱۸۹۸ اقدام بتشکیل کنگره هائی درخارج از روسیه کرد . درسال ۱۹۰۳ کنگره‌ای بدوا در پاریس سپس دربروکسل و سرانجام درلندن جهت بحث پیرامون نهضت کارگری روسیه تشکیل جلسه داد. ۱ از جمله جریانات مهم کنگره برخوردار دو فرقه از فرق سوسیالیست و تأثیر مهم آن بر تاریخ روسیه تزاری وشوروی بود، بدین شرح که لنین وتعدادی از هوادارانش درپرایر رهبر قدیمی ومؤسس عالیقدر سوسیال دموکرات روس یعنی پلخانف وطرفدارانش قرارگرفتند بظاهر اختلاف بحث برسرا انتخاب سردبیران وهیئت تحریریه مجله نهضت کارگری بودلیکن در واقع فلسفه سیاسی لنین و نقش حزب آنطور که کتاب چه باید کرد؟ میگفت موجب اختلاف بود .

پلخانف و طرفدارانش بعلت وابستگی بیشتر باصول اساسی مارکس با دیکتاتوری کارگری متجلی در حزب مخالف بودند . ناگفته نماندکه ازمدها پیش، (آنزمان که لنین و پلخانف درسویس مقیم بودند) ، عدم تجانس روحی وفکری میانشان بچشم میخورد .

فرقه بلشویک مشتق از واژه روسی Bolchintsvo بمعنای اکثریت میباشد . وجه تسمیه این اسم بزمان تشکیل کنگره درلندن بازمی گردد . در آن کنگره برای تعیین مدیران مجله اخذ رأی بعمل آمد وچون لنین وطرفدارانش اکثریت را کسب کردند بآن بلشویک گفتند و فرقه اقلیت منشکویت خوانده شد .

متعاقب این برخورد و برای اثبات نظرات خود وبشتیبانی از نظرات مطروحه در کنگره لندن ، لنین کتابی نوشت که در آن سعی شده بود دو دستگی ایجاد شده در حزب سوسیال دموکرات از نقطه نظر بلشویک توجیه گردد .

دراین کتاب اصول اساسی خط مشی حزب بطور خلاصه تشریح شده بود . بعضی از منتقدین حزب، بعنوان پیشاهنگ طبقه کارگر، مانند روزالو کسانبورک ومخالفان دیکتاتوری

سیاسی کارگری لنینیستی هنگام طرح انتقادات خود از این کتاب نهایت استفاده را بردند^۱. باوجود اینکه کتاب مذکور برای هدف و زمان خاصی نوشته شده بود لیکن بدلیل تکرار مطالبش در مورد سازمان وهدف حزب از کتب اساسی فلسفه لنینیست محسوب میشود .

هـ- ماتریالیسم و امپیر و گریتیسیزم ۱۹۰۹ :

کتاب فوق تنها کتابی است که در میان کلیه کتب اساسی لنین جنبه کاملاً فلسفی دارد . صرف نظر از جزئیات لازم بتذکر است که بعد از مارکس عده‌ای منتقد و مفسر مارکسیست پیدا شدند که جمعی از آنان در تفسیر از نوشته‌های مارکس انتقادی شدید بر ماتریالیسم وارد می‌آوردند تا آنجا که اعتماد کامل بمادیات بر مارکسیست‌های بعد از مارکس بنظر متزلزل می‌رسید.^۲

لنین متوجه این امر گشته و می‌کوشد بوسیله کتاب فوق فلسفه ماتریالیسم را تقویت و تثبیت نموده و بعقیده خود اشتباهات مارکسیست‌های بعد از مارکس را بخواهاند . لذا این نوشته کاملاً جنبه فلسفی پیدا کرده و بندرت در آن از سیاست سخن رانده شده است.

لنین سعی دارد که رجحان کامل ماده بر فکر را بثبوت برساند و لذا در این اثر خود را صرفاً مفسر مارکسیسم معرفی می‌کند . از آنجا که اعتقاد دارد که اشتباه مکتب اصلاح‌طلبان مارکسیم در این است که مارکس را بدرستی نشناخته‌اند ، لذا با رجحیت فکر بر ماده پی نبرده‌اند : بدین دلیل لنین لازم میدانند که واقعیت ارزش ماده را در آثار مارکس آشکار سازد درک عمیق گفتاری که لنین در کتاب فوق‌الذکر بیان میدارد از حوصله این مقاله خارج است، لیکن نتایج حاصله از مطالعه آنرا میتوان بشرح زیر خلاصه کرد :

۱- تنها فلسفه‌ای را میتوان ماتریالیست نامید که بوجود عینی ماده تکیه کامل نماید.

۲- پدیده را نمیتوان مجموعه از احساسات دانست که بوسیله فکر ترکیب داده شده چون در این صورت ب فکر و عقل نقشی هدایت کننده و عامل میدهیم و این خود ممکن است باعث بوجود آمدن ایده‌آلیزم ، دین و یا اعتقاد و ایمان شود .

1- Leninism or Marxism

Rosa Sosa Luxem bourg

publication I.L.p.spartacus-1947

2- Histoire des idees polilipues pg. 771

J. Touchard

Themis P.U.F. 1970

۶- سوسیالیزم و جنگ ۱۹۱۵ ،

هیولای هولناک جنگ اول جهانی در سال ۱۹۱۴ بر تمام اروپا سایه افکند و باعث ایجاد نفاق و دشمنی در میان کلیه جوامع ، طبقات و نهضت های سیاسی گردید . نهضت سوسیال دموکرات نیز لاجرم در برابر این مسئله که در تاریخ آن اهمیت بسزایی دارد قرار گرفت ، مسئله بدین ترتیب بود که مثلا سوسیالیست های فرانسوی باید با سوسیالیست های آلمانی که بدلیل آلمانی بودن دشمن فرانسه محسوب می شدند مبارزه نمایند و یا بدلیل همبستگی بین-المللی نهضت کارگری و اتحاد ثبوتی صفت کارگر بنام کارگران جهان وابستگی ملی خود را در مرحله دوم قرار دهند .

بعبارت دیگر بحث بر سر مسئله ناسیونالیسم و انتر ناسیونالیسم بود همانطور که خواننده احتمالا واقف است این بحثی است که از بدو تأسیس نهضت سوسیالیسم تا امروز بشدت مطرح بوده است .^۱

لنین در این زمان از مریدان سرسخت انتر ناسیونالیسم بود و لذا از ازمندی قبل از آغاز جنگ ۱۹۱۴ سعی داشت رهبران سوسیال دموکرات اروپای غربی را متقاعد سازد که جنگ بهترین موقعیت برای پیشرفت بهدفع های نهضت کارگری است . زیرا اگر همبستگی و اتحاد کارگران در ممالک مختلف اروپائی جنبه عملی یابد بسادگی میتوان در ممالکی که بدلیل جنگ از هم پاشیده شده است قدرت را از دست طبقه سرمایه دار خارج نمود و لذا در چنین وضعی همکاری رهبران سوسیال دموکرات با حکومت های ملی در زمینه جنگ نوعی خیانت است لنین نظر فوق را در کنگره سوسیال دموکرات زیر و والد تشریح نموده و جهت اثبات نظریات خود کتابی نوشت که بطور خلاصه حاوی مطالب ذیل است .

- ۱- جنگ و اقسام آن (دفاعی - تعرضی) و تشریح مسئله دفاع از وطن .
- ۲- تشریح مارکسیستی هدف سرمایه داری از ایجاد جنگ .
- ۳- هدف حکومت تزاری از شرکت در جنگ .
- ۴- دلایل نیاز طبقه کارگر به عدم همکاری با بورژوازی در اداره جنگ .
- ۵- سعی در نشان دادن منافع مسلمة طبقه کارگر در صورت شکست حکومت بورژوازی در جنگ .

۶- مطالعه اوضاع سیاسی - اقتصادی و اجتماعی روسیه در جنگ

۷- توضیحات مجدد درباره کنگره لندن و ایجاد دودستگی در سوسیال دموکراسی روس

۸- تجزیه و تحلیل دقیق بلشویزم و منشویزم .

۹ - توضیح رابطه مارکسیزم و ناسیونالیسم افراطی .

۷ - امپریالیزم عالیترین مرحله کاپتالیزم - ۱۹۱۶

مارکس نوعی فلسفه اروپاگرایانه داشت و در کلیه پیش بینی‌ها و تجزیه و تحلیل‌هایی که از امور می‌کرد مقصودش از جهان متمدن اروپای آن روز بود و لذا نسبت به بخشی از جهان که امروز جهان سوم نامیده می‌شود بی‌توجه بود و حتی با نظر تحقیران‌بدان می‌نگریست .

در زمان لنین ، هم‌زمان با پیشرفت سوسیالیزم ، بعد از مارکس جهان سرمایه داری بر قدرت خود افزوده و سایه استعمار بر دیوارهای جهان سوم هویدا بود این پدیده یعنی استعمار سرمایه داری در زمان مارکس بصورت عملی موجود نبود و لذا مارکس تجزیه و تحلیلی از آن بدست نمی‌دهد . لذا لنین وظیفه خود میدانست که این سبک را در مکتب مارکس جبران و ماهیت امپریالیزم را آشکار کند . کتاب امپریالیزم عالیترین مرحله کاپتالیزم تا آنجا مؤثر افتاد که نه تنها تا به امروز کلیه مطالب آن در حکم وحی منزل مورد قبول جهان سوسیالیست است بلکه بر تجزیه و تحلیل خود امپریالیست‌ها از مکتب امپریالیزم اثر فراوانی گذاشت .

لنین نوشته خود را بر پایه فرضیه‌های اقتصادی نویسنده بورژواز انگلیسی هابسن و نویسنده آلمانی هیلفرد نیک قرار دارد . کتاب هابسن در اقتصاد سرمایه داری سال ۱۹۰۲ و کتاب هیلفرد نیک يك اثر اقتصادی مربوط به ۱۹۱۰ می‌باشد .^۲

لنین در کتاب خود موجود امپریالیزم را کاپتالیسم انحصار طلب می‌داند و معتقد است که کاپتالیسم انحصار طلب پس از گذران يك دگر دیسی ۵ مرحله‌ای تبدیل به امپریالیزم می‌شود مراحل پنجگانه فوق‌الذکر عبارتست از :

۱ - تمرکز تولید و سرمایه که طبق نظر مارکس به انحصار مبدل می‌گردد .

۲ - ادغام سرمایه بانکی و سرمایه صنعتی در مرحله عالی کاپتالیزم .

۳ - ایجاد امکانات عظیم صادرات بر اثر ادغام سرمایه‌ها صنعتی و بانکی .

۴ - تشکیل گروه‌های انحصار طلب بین‌المللی که رقابت شدید در میان‌شان برقرار است ، حاصل از سرمایه‌های عظیم متذکر در نکته سه

۵ - تقسیم جهان نفوذ اقتصادی و بازار فروش توسط این گروه‌ها برای مدتی .

لنین بعد از تجزیه تحلیل کاملی که در مورد هر يك از مراحل فوق می‌کند بدین نتیجه می‌رسد که حاصل این سیر تکاملی کاپتالیزم يك جنگ اجتناب ناپذیر است یعنی نتیجه‌ای که لنین از بحث فوق می‌گیرد بدین ترتیب خلاصه می‌گردد .

1 - Oeuvres complètes op. cit. Vol. 22

2 - Pour connaitre la Penree de lenine

Levebvre - Paris - 1957

کاپیتالیزم پس از آنکه در محدوده ملی بحد اعلاى پیشرفت خود رسید و بازارهای داخلی را انحصاراً قبضه نمود. برای بقا و حیات خود ناگزیر است بازارهای جدیدی خارج از محدوده ملی بیابد و این عامل وجه امپریالیزم است.

گروههای انحصار طلب مذکور مدت زمانى در صلح و صفا مستعمرات جهان را میان خود تقسیم مینمایند لیکن از آنجا که ماهیت کاپیتالیزم از نظر مارکسیسم ایجاب مینماید تا به رقابت و تمرکز ادامه دهند روز بروز از امکان همکاری کاسته می شود و سرانجام سرمایه داران ناگزیر می شوند حکومت های تا به خود را (یعنی استعمار گری) را وادارند تا جهت حفظ بازارهای اقتصادی آنان با سایر ممالک رقیب از جنگ در آیند. و لذا همان تحولی که کاپیتالیزم را در سطح ملی باوج می رساند، امپریالیزم را نیز شامل می گردد و این خود مولد جنگ هایی مانند جنگ جهانی اول می شود و امپریالیزم بقول لنین (پیری کاغذی) ضمن فراهم آوردن وسائل پیشرفت خود عامل نابودی و زوال خویش را نیز پرورش می دهد.

تجزیه تحلیل فوق همانطور که قبلاً مذکور افتاد صورت مکمل فرضیه های مارکس را بخود گرفت و در جهان سوسیالیست و بسیاری از مناطق جهان بعنوان عملی ترین تعریف از امپریالیزم پذیرفته شد. امروزه اگر چه استعمار زمان لنین کاملاً تغییر شکل داده است لیکن هنوز تعریف لنین بقوت خود باقی است.

۸ - انقلاب و حکومت ۱۹۱۸:

آنگاه که سخنی از مهمترین آثار لنین بمیان می آید در میان سه اثر مهم و اساسی او نام کتاب حکومت و انقلاب مسلماً بچشم خواهد خورد. در این کتاب رهبر شوروی سعی نموده خط مشی حکومت جدید را برای سالیان دراز ترسیم نماید.

هنگام تحریر کتاب فوق لنین در فنلاند در تبعید به سر می برد و در کمال ناراحتی از دور شاهد وقایع مهم روسیه بود و می کوشید تا حزب بلشویک را برای رسیدن به قدرت راهنمایی کند. این کتاب بنام «فرضیه مارکسیست دولت و وظایف پرولتاریا در انقلاب» نیز معروف می باشد. بدانگونه که مذکور افتاد هدف لنین از تدوین این رساله ترسیم خط مشی حکومت آینده پرولتاریا و نقش حزب در اداره اجتماع بعد از سرنگونی نظام قدیم است.

اهم نکات کتاب مذکور به شرح ذیل تلخیص می گردد:

۱ - تشریح فلسفه دولت مارکسیستی، یعنی آنچه حاصل از تضادهای طبقات مختلف است.

۲ - اثبات احتیاج تسلط قدرت بر اسلحه (یعنی ارتش) در یک فصل. ناگفته نماند که این تز سیاسی در ممالک سوسیالیست دارای اهمیت بسزایی است و بدانگونه که در حوادث اخیر

1 - Lenine. Gerard Walter - op. cit. pj. 522

2 - Oeuvres completes - op, cit Vpl. 25

چین ۷۲ - ۱۹۷۱ مشاهده شد حتی پس از برکناری لین بیاو بعنوان يك سنبل قدوت در چین این سؤال رابطه حزب و ارتش هنوز مطرح است .

۳ - درمایلترین مرحله کمونیزم ، حکومت در سیر تکامل تاریخ نابود می شود این آن چیزی است که لنین سعی دارد در این کتاب خود بیان کند . اما موفق به حل آن نگردیده . صرف نظر از جزئیات ، لازم به تذکر است که مسئله نابودی حکومت و تمریف جامع و کامل از آن در نوشته های مارکس به کرات به چشم می خورد . و هنوز نیز هم در جهان سوسیالیست و هم در جهان آزاد مسائل فراوانی در این زمینه بی جواب مانده است .

۴ - با استفاده از موقعیت تاریخ مختصری از انقلابهای روسیه در این کتاب آمده است .

۵ - بانگامجددی به نوشته های مارکس درباره کومون ۱۸۷۱ پاریس مطالبی پیرامون جنگ داخلی و اهمیت آن از نظر فلسفه مارکسیزم آمده است .

۶ - يك فصل از کتاب به مورد مرحله انتقالی کاپیتالیزم به کمونیزم در داخل حکومت دیکتاتوری کارگری از زمان روی کار آمدن تار رسیدن بمرحله کمونیزم عالی اختصاص دارد و در واقع بواسطه همین فصل است که این کتاب اهمیت مذکور در فوق را بدست آورده است زیرا در این قسمت رهبر آینده شوروی خط مشی حکومت آتی را ترسیم نموده و اگر چه مقتضیات زمان اجازه نداد که حکومت بلشویک بتواند طبق این نظریات اجتماع بعد از انقلاب را بسازد لیکن این امر از اهمیت کتاب به هیچ وجه چیزی نمی کاهد .

۷ - در خاتمه مختصری پیرامون اجتماع کمونیزم عالی سخن رفته است که بعلم آنکه بیش از حد ایده آلی و دور از واقعیت است از انصاف دور خواهد بود اگر آنرا فاقد اهمیت بدانیم

۹ - انقلاب کارگران و کائوتسکی خائن ۱۹۱۸ : در این کتاب

همانگونه که قبلا اشاره رفت پس از مارکس کسانی از متفکرین مارکسیست کوشیدند تا فرضیات مارکس را با پیشرفت های جامعه سرمایه داری منطبق نمایند .^۲ اینان عقیده داشتند که گذشت زمان نظام سرمایه داری ای که مارکس بیان داشته و درباره آینده آن سخن رانده است تغییر ماهیت خواهد داد و لذا با اطمینان نظر در کلیات فلسفه مارکس باید تعابیر جدیدی از نظام نوی سرمایه داری معمول داشت . این فرقه مریدان مارکس مورد انتقاد شدید مارکسیست های ارتدکس واقع شدند و با آنها عناوین رفورمیست (اصلاح طلب) و نظر طلب داده شد . امروز

1 - Oeuvres completes. op. cit. vol. 28.

2 - Les Marxismes. Edma no. 51 - Janvier 1970. Ed. Rencontre Lausanne.

Histoire dees politiques - op. cit. pg. 761 pg. 772

نیز هنوز در محافل سوسیالیست این بحث وجود دارد که آیامی توان در فرمیست‌ها چون برونشتین و ژورژ تالی مارکس دانست یا باید گفت اینان به رهبر سوسیالیزم خیانت کرده‌اند.

در میان اصلاح‌طلبان شخصی بود بنام کائوتسکی که در ابتدا برای نظریات تجدید نظر طلب دیگری بنام برونشتین وارد مبارزه گردید!

کائوتسکی معتقد بود که مارکس در تقسیم اجتماع به دو طبقه و نبرد بین این دو راه افراط پیموده است.

بدو تا اوایل سال ۱۹۱۳ لنین از هواداران کائوتسکی بود زیرا متحداً در برابر دشمن واحدی یعنی تجدید نظر طلبان مبارزه می‌کردند. لیکن در آغاز جنگ جهانی کائوتسکی بعلت اختلاف نظر در مورد نقش سوسیالیسم در جنگ در برابر لنین قرار گرفت و در نتیجه روابط آنها تیره شد و سرانجام زمانی که لنین نزدیکتاتوری کارگرو اهمیت ایجاد حزب را مطرح ساخت امکان هر گونه توافقی میان این دو متفکر منتفی گردید. بدلیل این برخورد و عدم توافق فکری بود که لنین برای ردایرادهای وارده و تزه‌های مطروحه از جانب کائوتسکی، اقدام شوبتن‌کنایی نمود که در آن بار دیگر از اهمیت حزب و نقش دیکتاتوری کارگر سخنی راند و سعی فراوان نمود تا نظریات منتقدین چون روزا الکسانبروک و کائوتسکی را فاسد جلوه دهد.

۱۰ - چپ‌گرایی یا مرض طفولیت کمونیسم - ۱۹۲۰:

باروی کار آمدن حکومت بلشویک مشغله و مسئولیت‌های فکری لنین آنقدر گسترش می‌یابد که کمتر فرصت تألیف کتاب بدستش می‌آید. اما صرف تجربه حاصل از حکومت و تماس با واقعیت‌ها و آگاهی‌ها دارد که جهت سرکوبی دشمنان حکومت نوظهور بلشویک و مبارزه با مخالفان داخلی در سال ۱۹۲۰ کتابی بنویسد که بدلیل اهمیت تزه‌های مطروحه در آن از نوشته‌های اساسی وی محسوب می‌شود. لنین از بدو رسیدن به قدرت متوجه وجود دو فرقه مختلف در نهضت بلشویک شده بود که برای بقا این نهضت خطر فراوان داشت. لذا در کتاب خود سعی می‌کند ماهیت فرق فوق را آشکار ساخته و عقایدشان را مردود سازد. اولیانوف اعتقاد داشت که در هر نهضت کمونیستی امکان بوجود آمدن دو فرقه مختلف افراطی می‌رود.

از سوی موقعت طلبان یا بقول لنین اصلاح طلبان که با کسب قدرت در حزب، روحیه محافظه‌کاری و احتیاط را شیوع خواهند داد و بابدست آوردن امتیازاتی با هر گونه پیشرفت و تغییر روش و یا مبارزه مخالفت خواهند کرد. در حقیقت لنین می‌خواست تلویحاً امکان ایجاد گرایش‌های سوسیالیست را در نهضت کمونیسم گوش‌زد کند و معتقد بود که راست‌گرایان از

1- K. Kautsky, the Dictatorship of the Proletariat London 1920

2 - Oeuvres completes - op cit. Vol. 31

تحرك و اراده انقلابی حزب بوحشت می افتند و در صورت امکان حتی ممکن است بادسیسه‌هایی گوناگون مانع کار تبلیغ انقلابیون واقعی گردند .

از جانب دیگر خطر افراط در جنبه مقابلی نیز وجود دارد که لنین بدان نام چپ‌گرایی می‌دهد. یعنی بعنوان مثال مباحث مربوط به قرارداد صلح برست لیتوفسک ۱۹۱۸ را پیش می‌گردد و سعی دارد نشان دهد که هواداران ادامه جنگ در واقع دشمنان نهضت بلشویک هستند زیرا در طرز تفکر آنان نوعی آنارشیزم افراطی و حاد دیده می‌شود که برای ادامه حیات حزب خطرناک است . به اعتقاد لنین چپ‌گرایانی چنین افراطی و شمارهای انقلابی تو خالی آنها در واقع نوعی واکنش از طرز فکر بورژوائی است که می‌کوشد سرعت پیشرفت حزب را بیفزاید تا بدینوسیله آنرا به نیستی بکشانند. اولیانوف معتقد بود که این چپ‌گرایان موقعیت را درک نمی‌کنند و به اصول سیاست آگاهی ندارند و نمی‌دانند راه مبارزه گاه عقب‌نشینی است و تازمانی که هدف اصلی قربانی نشود معامله با حریف نیز مجاز خواهد بود . در این زمان لنین طرح برنامه اقتصادی نوینی برای احیاء و اقتصاد انقلاب زده و جنگ دیده شوروی را در سر می‌پروراند و لذا به آمادگی افکار عمومی برای يك عقب‌نشینی تاکتیکی نیاز کامل داشت .

علی‌الیه اهمیت این کتاب لنین بجای خود محفوظ است خصوصاً ، بدانگونه که حوادث اخیر چنین واقتادات مائو از فرقه‌هایی نظیر نهضت شانزدهم نشان می‌دهد ، مسئله چپ‌گرایی افراطی که در واقع نوعی راست‌گرایی است بقول لنین برای نهضت کمونیست به مانند مرض سرخ است که اطفال در سنین پائین باید آن را بگذرانند . ناگفته نماند که قسمتی از این کتاب آنجا که لنین بشرح تاریخ نهضت بلشویک در سال‌های ۱۹۰۳ تا ۱۹۱۷ پرداخته است از جهت آگاهی بر فعالیت های سری حزب در زمان مبارزات انقلابی حاوی مطالب بسیار ارزنده‌ای می‌باشد .

نتیجه کلی

ناگفته پیداست که درك عمیق فلسفه لنین محتاج به تحقیق و تعمق در بسیاری از آثار متعدد او است^۲ که صرف نظر از مشکلات فراوانی که در این راه وجود دارد صئیق دقت نیز مزید بر علت می‌باشد . لیکن پس از مطالعه کتبی که در این مختصر آمده است می‌توان نتایج کلی زیر را در راه شناخت لنینیسم بیان داشت :

امروزه اکثریت احزاب کمونیست بلوک شرق اساسنامه و هادی راه خود را اصولی قرار

1- Histoire de la Revolution culturelle proletarienne en chine

Jeen Daubier - Maspero - cahiers libres - paris - 1970

۲ - برای روشن شدن وسعت نوشته‌های لنین نمودار ذیل مفید میباشد :

داده اند که تماماً در کتب فوق مطرح گردیده - هر چند ممکن است این امر ظاهری باشد.
جانشین لنین یعنی استالین بر مبنای همین کتب پایه از آثار لنین اصول اساسی فلسفه خود
که امروزه بنام استالینیسم می شناسیم تأسیس کرد و بهر حال درک لنینیسم بدون شناخت استالینیس
نیز امکان پذیر است .

بر هر يك از کتب لنین تفسیرات و تأویلات فراوان آمده است^۲ که مسلماً محقق راستین در
شناخت لنین از آنها مستغنی نخواهد بود لیکن در حد این مقاله آنچه آمده تحصیل که در
درک لنینیسم مؤثر افتد.

۳۵ - ۱۹۰۹	۲۴ - ۱۹۰۱	۲ - ۱۸۹۳
۳۵ - ۱۹۱۰	۳۰ - ۱۹۰۲	۲ - ۱۸۹۴
۵۴ - ۱۹۱۱	۳۲ - ۱۹۰۳	۵ - ۱۸۹۵
۱۱۳ - ۱۹۱۲	۱۹ - ۱۹۰۴	۲ - ۱۸۹۶
۲۰۰ - ۱۹۱۳	۱۵۶ - ۱۹۰۵	۷ - ۱۸۹۷
۹۴ - ۱۹۱۴	۱۱۴ - ۱۹۰۶	۳ - ۱۸۹۸
۵۰ - ۱۹۱۵	۶۲ - ۱۹۰۷	۱۸ - ۱۸۹۹
۳۰ - ۱۹۱۶	۳۲ - ۱۹۰۸	۹ - ۱۹۰۰
	۵۶ - ۱۹۲۱	۳۰۸ - ۱۹۱۷
	۴۳ - ۱۹۲۲	۱۵۲ - ۱۹۱۸
	۴ - ۱۹۲۳	۱۰۵ - ۱۹۱۹

آمار این نوشتهها بدین صورت قابل تفکیک است :

نوشته اساسی - ۱۱

بروشور و تحقیق مختلف - ۶۷

تذ - ۳۴

نطق - قطبنامه - گزارش - ۲۶۰

نامه و پیام - ۲۳۰

مقاله مطبوعاتی - ۱۱۸۵

غیره - ۱۱۵

جمع - ۱۹۰۲

Lenine – pg. 716.

Gerard Walter

Albin Michel - 1971

3_Les Principes du leninisme

J. staline. Paris. Ed. sociales. 1947

پرویش گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی